

Section: Psychology

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Стахова Ольга Олександрівна

кандидат психологічних наук, доцент

Нестерчук Інна Петрівна

здобувач вищої освіти магістерського рівня

Соціально-психологічний факультет

Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти

Житомирський державний університет

імені Івана Франка, Україна

Однією з найбільш поширених і хвилюючих проблем дитинства, з якою стикаються батьки та педагоги, є проблема виникнення мовленнєвих порушень у дітей. Ця проблема особлива тим, що може провокувати виникнення інших не менш серйозних проблем, як-от затримка психічного розвитку, труднощі у навчанні, спілкуванні й соціалізації, що негативно позначаються на подальшому розвитку дитини.

Л. Журавльова – автор статті «Діти молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями у системі освіти» – схиляється до думки, що розвиток мовлення в початковій ланці загальної шкільної мовної освіти повинен бути провідним принципом, що забезпечує компетентнісний підхід до навчання мови, адже особливість навчання мови полягає в тому, що вона є не лише предметом, а й невід’ємним засобом навчання, виховання та розвитку особистості. Дослідниця зазначає, що мовленнєвий розвиток дитини включає в себе різні аспекти оволодіння дитиною мовленням (психологічний, нейропсихологічний, лінгвістичний, педагогічний тощо) [2, с. 102].

За науковими спостереженнями Л. Журавльової, найпоширенішим явищем серед школярів початкової ланки є порушення читання й письма. Ці дефекти негативно впливають на весь навчальний процес, на адаптацію дітей у шкільному середовищі, а також на формування особистості та загалом на психічний розвиток дитини. Зазвичай учні початкових класів із цими порушеннями стикаються з труднощами логічного мислення, засвоєння й розуміння текстів, а неуспішність у школі може формувати у них негативне ставлення до навчання та ускладнювати спілкування з ровесниками [2, с. 104].

Окреслена проблема змушує представників психолого-педагогічної науки, освітян-практиків шукати нові ефективні шляхи її вирішення. Одним із таких шляхів вважається арт-терапія, яка поєднує в собі освітній, розвивальний, діагностичний й корекційний процеси та допомагає встановити довірливі

стосунки з дитиною, створюючи основу для ефективної соціальної взаємодії та якісного корекційного впливу.

У «Практикумі з арт-терапії» поняття «арт-терапія» розглядається як «один з найбільш ефективних способів роботи з клієнтами будь-якого віку і з будь-якими порушеннями, при цьому для особистості – це спосіб саморозкриття, самовираження, розвитку та шлях до власної гармонізації» [3, с. 7].

О. Мішкулинець, розкриваючи особливості використання арт-терапевтичних методик в умовах інклюзивного освітнього середовища, виділив три основні функції арт-терапії: компенсаторну, розвиваючу та навчальну [4, с. 78].

Арт-терапія як засіб корекції мовлення у дітей молодшого шкільного віку є ефективним методом, який сприяє покращенню комунікативних навичок та розвитку мовленнєвих функцій молодших школярів. Сутність арт-терапії у корекції мовленнєвих порушень полягає насамперед у створенні безпечного творчого середовища, в якому діти можуть виражати свої емоції, думки та почуття через мистецький образ. Арт-терапія допомагає забезпечити індивідуальний і гуманний підхід до навчання й розвитку дітей із мовленнєвими порушеннями [1, с. 18].

І. Онищенко, досліджуючи проблему корекції мовленнєвих порушень у дітей молодшого шкільного віку, як і більшість авторів, звертається до арт-терапії як одного з найефективніших засобів подолання логопатології. Вона зазначає, що у логопедичній роботі з дітьми молодшого шкільного віку арт-терапія виконує ряд важливих функцій, зокрема сприяє активізації мовленнєвої діяльності, формуванню комунікативних навичок, збагаченню словникового запасу, стимулює артикуляційний апарат та розвиває дрібну моторику [6, с. 314].

Зважаючи на концептуальні положення І. Онищенко в межах розкриття предмету нашої наукової розвідки, варто зазначити, що ми поділяємо її думку про доцільність використання в корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку з ПМ бібліотерапії, ізотерапії, музикотерапії, кінезіотерапії, імаготерапії – найефективніших арт-терапевтичних технік, що створюють сприятливі умови для самовираження дітей-логопатів [6, с. 314].

Одним із найбільш поширених методів арт-терапії вважається ізотерапія, яка передбачає творче, спонтанне або тематичне малювання. Ізотерапія як арт-терапевтичний метод сприяє активізації багатьох важливих психічних функцій: мови, мислення, сприйняття, рухової активності та забезпечує зв'язок між ними [3, с. 15]. Малювання у логопедичній роботі з молодшими школярами допомагає збагатити словниковий запас дітей, покращити зв'язне мовлення та граматику, дослідити власні емоції й покращити навички комунікації. Для розвитку дрібної моторики важливо використовувати різні техніки малювання: фарбами, пальцями, воском тощо [5, с. 104].

Поряд із цим, у корекційній роботі з дітьми, що мають мовленнєві розлади, важливим методом є бібліотерапія, яка передбачає використання художньої

літератури, а саме спеціально підбраного для читання літературного матеріалу як терапевтичного засобу. Читання, обговорення, інсценізація літературних творів сприяє активізації мовленнєвої діяльності, збагаченню словникового запасу, покращенню дикції, формуванню емоційно-ціннісної сфери дитини [6, с. 314].

Музикотерапія – ще один ефективний метод, який можна застосовувати для корекції мовленнєвих порушень молодших школярів. Музика покращує мовленнєві навички дітей, ритм і координацію. Її використовують, щоб розвинути словниковий запас, артикуляційні навички, покращити граматику та навички розповіді. Гра на музичних інструментах сприяє розвитку дрібної моторики, а також координації очей і рук [5, с. 104].

Арт-терапевтичною технікою, що передбачає використання рухових вправ, є кінезіотерапія, яка у спеціальній освіті вважається продуктивним методом корекції вад мовлення, зокрема й у дітей молодшого шкільного віку. Цей засіб сприяє активізації роботи головного мозку, зокрема міжпівкульної взаємодії, адже поєднання рухів та мовлення стимулює взаємодію лівої (мовленнєвої) та правої (образної) півкуль мозку, активізує моторні зони, що відповідають за артикуляцію й мовленнєве дихання [6, с. 314].

У роботі з дітьми, що мають мовленнєві порушення, застосовують і метод імаготерапії, який полягає у використанні театрального мистецтва для розвитку мовленнєвих та комунікативних здібностей. Ця методика допомагає засвоїти багатство засобів рідної мови, вдосконалити артикуляційний апарат, формувати емоційне діалогічне мовлення, а також сприяє розвитку елементів мовленнєвого спілкування, стимулюванню активного мовлення [4, с. 85].

Таким чином, зважаючи на велику кількість праць, присвячених темі використання технології арт-терапії для корекції мовленнєвих порушень, можна зробити висновок, що арт-терапія – це один із ефективних засобів, які допомагають усунути дефекти мовлення. Її використання дозволяє створити сприятливу атмосферу для взаємодії та самовираження, а це, у свою чергу, сприяє розвитку мовлення, справляє позитивний вплив на психічний стан дитини, а також допомагає виявити її таланти. У корекційній роботі з дітьми молодшого шкільного віку, що мають порушення мовлення, найефективнішими арт-терапевтичними техніками вважаються бібліотерапія, ізотерапія, музикотерапія, кінезіотерапія, імаготерапія. Натомість, з огляду на їх розмаїття, варто зазначити, що не всі методи арт-терапії підходять кожній дитині. Вчитель-логопед повинен ретельно оцінити потреби молодшого школяра з патологією мовлення й визначити, які з наведених засобів будуть найбільш дієвими, корисними та продуктивними для зниження її негативних проявів й часткового або повного усунення.

Список використаних джерел

1. Грищенко С.В., Сокіл С.В. Арт-терапія як засіб корекції мовлення в учнів початкової школи з тяжкими порушеннями мовлення. Педагогіка вищої школи: досвід і тенденції розвитку: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної

- конференції (м. Запоріжжя, 25 жовт. 2023 р.). Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. С. 17-19.
2. Журавльова Л.С. Діти молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями в системі освіти. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: зб. наук. пр. С. 101-108. URL: <https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/7566/1/2%20Журавльова%20doc.pdf>
 3. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Ч. 1. 232 с.
 4. Мішкулинець О.О. Використання арт-терапевтичних методик в умовах інклюзивного освітнього середовища. Психологія: теорія і практика. 2018. Вип. 2 (2). С. 76-87.
 5. Низова А., Кравченко А. Застосування засобів арт-терапії в логопедичній роботі з молодшими школярами. Актуальні проблеми спеціальної педагогіки, психології та фізичної терапії: матеріали VIII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, 29 травня 2024 р. Суми: ФОП Цьома С. П., 2024. 165 с. С. 101-105.
 6. Онищенко І. Корекція мовленнєвих порушень у дітей молодшого шкільного віку засобами арттерапії. Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка. 2025. Вип. 88, т. 2. С. 311-317.